

Fodor András

Kormos István és Nagy László halála

Naplójegyzetek

1977. X. 7. péntek

Nyárias éjszaka van, nyitva az ablak, s ebben a földi estében Kormos már nem osztozik velem. Negyed hétkor telefonált Péter Márta. Híre mint a balta-csapás: „Pista tegnap este meghalt.” Minden hangzóját éreztem ennek az erőszakos mondatnak, mégis szinte felháborodva vágtam rá: – Micsodaaa? – Nekem is mondták aztán ugyanezt, akiket én értesítettem. Egy perc alatt történt az egész, Márta és Kálnoky szeme láttára. Azonnal jöttek a mentők, egy óra hosszat próbálkoztak az élesztéssel, hiába. A kis Luca még nem tudja. Márta szeretné, ha Annát Rézék értesítenék, de ott ki van húzva a telefon. Próbáljak én üzenetet vinni, és a Móra Kiadó titkárságának, Logodinének is én szóljak. A rossz lelkiismeret és a kegyetlen elégtétel, a teljes magamegadás és a pótolhatatlan veszteség súlya egyszerre nehezedik rám. – Ki volt az az ökör? – Sárka se tehet róla, hogy ilyen nyersen sejtelmetlen a hajnali telefonálót illetőleg.

Megyek Rézékhez a Jászai Mari térre. Gyönyörű reggel van, friss, munkába menő lányok, asszonyok, akikhez Neki már nem lesz köze. „Egy szép reggelre gondolok, és mosolygok és meghalok...” Mennyire szerette, milyen kísérteties-szépén mondta ezt az Erdélyi-verset!

Raffyné két kezébe szorítja arcát... – A Kormos Pista?! Fia álmából ébresztve hányja-veti magát az ágyon, szinte fizikailag gyötri meg a hír. – Igen, hazardul élt Pista... igaza volt. Legutóbb Marosvásárhelyen látta, állt egy erkélyen... (erkélyen állva halt meg!) Sütőék házában, az is olyan kormosos volt. A határcidens szerinte nem lehetett olyan súlyos... Klári a kórházi munkahelyén van, nem meri neki megtelefonálni... És Annuska? Neki hogy mondják meg? Imádta az apját.

Mély fejfájással megyek be a vidám munkahelyre. A Móra titkárnője hangos zokogással felel: – Nem igaz! – Ilyen gyors sírást még életemben nem hallottam. Nagy Laci olyan jóhiszeműen szól bele a kagylóba, mint aki valami nagyon jót vár. Borzasztó, mennyire el kell szomorítanom, és megindító, milyen meleg természetességgel reagál: „Az a drága jó gyerek?... az az aranyos-kedves, az a drága jó gyerek?!” – ismételteti. Juhász már valakitől hallotta, kontrollálta az értesülést. Ő higgadt. Az Írószövetségnek

[...]

[...]

a telefonkagylóba is visszaárad a dermedtség. Alföldy Jenő nyilván emiatt keresett a déli órákban.

Gyötrelmes, ahogy a „Báró úr” ismét elkap a sarkon, s hosszasan magyaráz, mennyire kell vigyázni a negyvennyolc-ötvennégy év körüli időben. Ez a legveszélyesebb. Úszni, mozogni, az a legfontosabb. Az ő huszonnyolc éves fia is, bárha stramm gyerek, de kicsit segges. Nem sportol. Tessék rendszeresen úszni!

Egyelőre csak komor gondolataimban úszom. Engem is meglep, mennyire megtestesül bennem a gyász. Az egyik búcsúzó betegárs szamorodniját kényszeredetten hajtom le. Cigaretára gyűjtök... erről is a Philippe Morrist szívó Laci jut eszembe. S milyen vidám várakozás volt hangjában, amikor Kormos halálhírére közöltem vele!

Nyomasztóan hat rám a tudat: mennyivel több lesz rajtunk a teher. Nem ok nélkül nyilatkoztam erről Mezeinek már öt évvel ezelőtt. És amikor a *Kettős rekviem*et írtam, gondolhattuk-e, hogy helyzetem megismétlődhet, hogy párosával ragadja el a sors legjobb embereinket? Az *Esti Hírlap* nekrológirójának igaza van: N. L. halálával más időszámítást kell kezdeni a magyar költészet naptárában.

És a „fényes szelek”-re kimondják-e már végre, hogy igazából „érdes szelek” voltak? Különbözik Kamondytól B. Nagyon, Simonon, Siposon, Kormoson át mért mentek el közülünk ennyien? „Hányszor ér bennünket még ilyen lórúgás?” Juhász, ki egyedül maradt a karámban, ugyan mit gondol most?

I. 31. kedd

Forgács igazgató már borotválkozásom közben bedugja fejét. Sajnos, úgy történt, ahogy sejtettem: infarktus... Lator, Hernádi részleteket is mond: már napokkal előtte panaszkolt, hogy éjjel légszomja van, émelyeg, ki kell mennie az erkélyre. Csak náthája volt, de vasárnap este Szécsi Margit szerzői estjéről korábban kívánt hazatérni. Reggel holtan találták az ágyban.

Cudar időben lopakodom ki, hogy az írószövetségi est házigazdája legyek. Meglep, hogy a klubban szétszórt, vidám együtttest találok. Ami igazán jólesik: egymás után jön Lator, Domokos, Szabó Magda, Bárány Tamás, Utassy, Parancs, Kemsei. Itt vannak még Spiró ismeretlen hívei. (Spirónak csak félkötetnyi verse van, jó néven vette, hogy költőként számoltam vele.)

A cudar idő motívumából kiindulva mondom el a magam nekrológját Nagy Laciról. Szabadon idézve Shelley *Alastor*ának záradékát, a „Túl mély a könnyeknek a gyász” motívumtól jutva el a vigaszt is hordozó eszmélésig, hogy a világ „nem az többé, mi őelőtte volt”. Idézem Kormos halálhírére való megrendült reagálását. *Az Országház kapujábant* modulálva így fejezem be: — Tudjuk, sok mindent átszítál az idő, sok minden áthullhat a rostán, de soha az ő élő arca, „soha a mi fiatal arcunk”.

Az egyperces néma fölállásban igazi tiszteletadás van. Utána még az áthangolás is sikerül, a Pinczési Juditnak írt októberi levelemből kiindulva. A költő verseit Veress Miklós elég érzékenyen elemzi, Vallai pedig figyelemkeltően szavalja. Spiró szonettjeihez bevezetője, Margócsy ajánlotta Bezerédi Zoltán színészjelöltet. (Belőle még lesz valami!) Szabó Magdát lelkesíti a két egymástól elütő költőkarakterrel való találkozás élménye.

Akikkel elmenőben tanyázom, még az Abbáziában, már nem Nagy Lászlóról, inkább Juhászról beszélnek. Eörsi tanulmánykötetéből felsőbb parancsra kiemelték az öt bíráló írásokat. Vas – állítólag – azt mondta, huszonötöt kéne verni Juhász és Tandori valagára, hogy ekkora tehetséggel ezt művelik. Még valószínűtlenebb hír, hogy Cs. Szabó a *Nemzetőr*-ben támadta Kereszturyt...

II. 3. péntek

Forgács, Hernádi beszélgetésébe kapcsolódom be az igazgatói szobában. Kiderül, hogy Péter félárbocos állapotban van, csak reggeltől kettőig bírja a munkát, utána aludnia kell. Szívpanaszai vannak.

Megértem, hogy ehhez képest az én bajom (a Bechterew) – ahogy Illyés is mondta – nem komoly. A másik téma a Kádár-rezsim kegyelmi korszaka, melynek ő csak néhány évet jósol, hisz köröttünk sehol sincs liberalizálódás.

Sárika, Németh Ella jegyével, az *Erzsébet-nap* színházi bemutatóján volt. – Jó népszínmű, jó szereplőkkel – mondja. Egzakt vélemény.

II. 4. szombat

Érzem, hogy még nagyobb nyomás alatt vagyok. Alexits doktornő azonnal megmért. Fél szemmel látom, százhetvennél is magasabbra megy a higanyszál. Nyomban injekciót döf belém. Állapotomon enyhít valamit, hogy kimegyek újságot venni. Kállai Ferenc tűnik föl mellettem. Mondom neki, én vagyok F. A., aki írt róla a *Film, Színház, Muzsikában*. – Illés Jenővel üzentem, hogy nagyon jólesett, megmondta? – Nem.

Végigolvasom az *És* tizenkilenc Nagy Lászlóra emlékezését. Sejttem, hogy Csoóri szövege lesz a legszebb, azzal kezdem. Igen, a bensőségesség maximuma van benne, már a megszólításban is. Elgondolni is nehéz, hogy él meg ez a fiú László nélkül.

Orbán verse is szép: „Mert okos is voltál igenis okos / ha nem is úgy mint a nagyokosok / de mélyebben és igazabban / mint a természet ösztönös arányérzéke / mely az egysejtűből az emberre következtetett.”

Zilált betűkkel írok levelet Annus Jóskának, náluk se, másutt se vállalva írásos halottsiratót. A temetésen sem leszek ott. Fátumként fogadom el körülményeimet. Fejem változatlanul fáj.

Egyébként hallom, hogy Juhászt nem engedik beszélni Nagy Laci temetésén, Sütőt hívják át, és Tóth Dezső lesz a hivatalos funérátor.

II. 6. hétfő

A gyászjelentésen csak ez áll: Nagy László meghalt. Domokos szerint a temetés is ilyen nemes, magától értetődő volt. Rengetegen voltak: futballpályányi közönség. Sütő hosszan és fortélyos bátorsággal beszélt a Torontótól Marosvásárhelyig egy hazáról, a folyton elbukó, romló népről, amelynek, ime, mindig vannak felelős fiai. Még a hivatalos hangú Tóth Dezső is elismerte: kezében volt Ady ostora.

Aczél Gyuri bácsi és Óvári természetesen részt vett a szertartáson, és amit senki, még Garai se csinált, Aczél kabátjába csimpaszkodva ácsorgott Juhász. Én ezen nem csodálkozom, ha – mint hallom – senki se állt szóba vele, ha csak akkor gondoltak rá, amikor „a szó ribancait” emlegették. Lacival együtt tehát Juhász renoméját is el-